

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СУЧАСНИЙ РОЗВИТОК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ ТА ПРАВОТВОРЕННЯ В
УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Збірник матеріалів XIII Міжнародної науково-практичної конференції

16 травня 2025 року

За загальною редакцією доктора політичних наук,

професора М.В. Трофименка

Київ
МДУ
2025

Організаційний комітет:

Голова	Микола ТРОФИМЕНКО, ректор МДУ, доктор політичних— наук, професор;
Заступник голови	Юлія ДЕМИДОВА, проректор з науково-педагогічної роботи та молодіжної політики МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент;
Члени оргкомітету:	Вікторія ГРИГОР'ЄВА, завідувач кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Світлана КАЛІНІНА, декан економіко-правового факультету, доктор економічних наук, професор; Марія ПОЖИДАЄВА, професор кафедри права, доктор юридичних наук, доцент; Юлія КАМАРДІНА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Анна ПОЛІТОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент; Юлія КОВЕЙНО, доцент кафедри права, доктор філософії; Галина ТИХОМИРОВА, доцент кафедри права, кандидат юридичних наук, доцент Žaneta Simanavičienė, prof. Mykolas Romeris University

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет вченою радою економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол № 11 від 27.05.2025).

- С 91 Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики : зб. матеріалів XIII Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 16 трав. 2025 р. / за заг. ред. М.В. Трофименка. — Київ: МДУ, 2025. — 421 с.

Збірник містить матеріали XIII Міжнародну науково-практичну конференцію «Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики», яка відбулася 16 травня 2025 року в Маріупольському державному університеті. Посвідчення №285 про реєстрацію проведення заходу від 3 березня 2025 р. в ДНУ «Український інститут науково-технічної експертизи та інформації» (УкрІНТЕІ)). У матеріалах висвітлені актуальні проблеми теорії та практики сучасного державотворення та правотворення в Україні за напрямками: міжнародне право: виклики та перспективи; права людини крізь призму сучасних викликів і загроз; Україна на шляху повоєнного відновлення: правовий аспект; кримінальна юстиція під час війни та у повоєнний період; кліматична справедливість: право, політика та безпека. Видання адресоване науковцям, викладачам, аспірантам та здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами теорії та практики сучасного розвитку державотворення та правотворення в Україні. Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

Григор'єва В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права Маріупольського
державного університету*

ORCID: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-4997-803X>

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ЩОДО ОБҐРУНТОВАНOSTІ ТА ВМОТИВОВАНOSTІ СУДОВОГО РІШЕННЯ

Ключові слова: *судове рішення, якість судового рішення, обґрунтованість судового рішення, умотивованість судового рішення, мотивування судового рішення.*

Обґрунтованість судових рішень виконує ключову роль у забезпеченні справедливого судочинства та належного здійснення правосуддя в Україні. Аналіз теоретичних та практичних підходів до забезпечення дотримання обґрунтованості й умотивованості судових висновків дозволяє виявити суттєві закономірності та сформулювати рекомендації щодо підвищення якості судових рішень.

Національне процесуальне законодавство містить вимоги до обґрунтованості судових рішень, що має фундаментальне значення для забезпечення принципу верховенства права, правової визначеності та справедливості. Дане дослідження, спеціального комплексного аналізу інституту обґрунтованості судових рішень у цивільному, господарському та адміністративному судочинствах, спрямоване на виявлення спільних і відмінних рис у підходах різних процесуальних кодексів, а також осмислення нових тенденцій у судовій практиці структурування мотивування судових рішень.

Дослідження процесуального законодавства надає можливість зазначити, що терміни "мотивованість" та "обґрунтованість" судового рішення застосовуються здебільшого як синонімічні. Аналіз термінологічного апарату

пропускає протилежний взаємозв'язок та часткове змістове перетинання понять "аргументацію", "мотивування" та "обґрунтування" в контексті судових рішень. Проте ці терміни не є повними синонімами.

Дослідники П.О. Рабінович та Т.І. Дудаш дійшов висновку, що поняття «правова аргументація», «правове обґрунтування», «правове доведення», «правова мотивація» дуже близькі за змістом, але мають відмінності залежно від контексту застосування. таким, обґрунтованість забезпечується процесом та результатом доказування, як вимога до судового рішення, тоді як «мотивація і вмотивованість рішення суду виражається через аргументацію й аргументованість» і є зовнішнім виразом та «формою викладу судового рішення» [4, С. 8-20] .

Законодавче встановлені основні вимоги до судового рішення - законність та обґрунтованість (ст. 263 ЦПК України, ст. 236 ГПК України, ст. 242 КАС України). Щодо визначення вимоги обґрунтованості судового рішення законодавець має єдність, а саме: рішення ухвалене «на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин ... підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні» (ч. 5 ст. 263 ЦПКУ, ч. 5 ст. 236 ГПКУ, ч. 3 ст. 242 КАСУ). Але ж Цивільний процесуальний кодекс України при визначенні обґрунтованості не висуває у характеристиці «з наданням оцінки всім аргументам учасників справи». Справедливо відзначити, що у контексті вимог до змісту рішення процесуальне законодавство визначає структуру обґрунтування шляхом надання «мотивів визнання доказів», «мотивованої оцінки кожного аргументу» та мотиви застосування/ не застосування норм права (265 ЦПКУ, 238 ГПКУ, 246 КАСУ).

Важливо відмітити, що у кримінальному процесуальному законодавстві, на твердження від інших процесуальних кодексів, вмотивованість розглядається як окрема вимога до судового рішення, поряд із законністю та обґрунтованістю (ст. 370 КПК України).

Заслуговує на увагу позиція, відповідно до якої вмотивованість рішення суду необхідно розглядати як самостійну вимогу, яка не є тотожною вимогою

законності й обґрунтованості. Така диференціація понять має практичне значення для розуміння сутності вимог до судових рішень у різних видах судочинства та їх належного застосування судами. Зокрема, Я. Берназюк, суддя Верховного суду зазначає, що ««мотивованість» та «обґрунтованість» судового рішення є двома взаємопов'язаними вимогами, які співвідносяться, як форма (спосіб зовнішнього відображення) та зміст» [1]. У продовженні дослідження Я. Берназюк фактично припускає ототожнення понять «обґрунтування» та «мотивування» судового рішення [3].

Висновок запропонований Бзовою Л.Г. при дослідженні принципу обґрунтованості рішень Конституційного Суду України також заслуговує на увагу. Зокрема, авторка зазначає що «факт застосування норм, що тлумачаться суддею» надають підстави для визначення відмінності понять «обґрунтування аргументу» та «обґрунтування судового рішення». Отже, є рішення обґрунтовані та мотивовані, тобто яким «надали розумність» [2].

Досліджуючи належне мотивування як «одним із найважливіших інструментів гарантування правової визначеності та справедливості як фундаментальних цінностей правового порядку» Складенко І., Соболь Є. зазначають, що це є процесом та «особливо важливим елементом рішення суду» [5].

Черкез Д.Л. доводить позицію, що вмотивованість рішення є самостійною вимогою поряд з законодавчо визначеними вимогами законності й обґрунтованості. Важливою складовою вмотивування судового рішення як механізму роз'яснення суті справи є аргументи або сукупність аргументів та його властивість [6].

Аналіз національного законодавства, висновки Консультативної ради європейських суддів, практику Європейського суду з прав людини та Верховного суду щодо розуміння та співвідношення понять «обґрунтування судового рішення» та «мотивування судового рішення» впевнено зазначити, що ці поняття не тотожними. Зокрема обґрунтування судового рішення – є законодавчо встановленою вимогою, що висувається до рішення суду та

дотримання якої здійснюється перевірка апеляційною інстанцією. Мотивування судового рішення інструмент завдяки якому забезпечується дотримання вимоги обґрунтованості судового рішення. Отже, обґрунтованість забезпечується процесом та результатом доказування, як вимога до судового рішення, «мотивація і вмотивованість рішення суду виражаються через аргументацію й аргументованість» тому є зовнішнім виразом та «формою викладу судового рішення» [4, С. 14].

За суттю, обґрунтування судового рішення є фундаментом рішення, яке охоплює повне й всебічне з'ясування конкретної справи на основі досліджених доказів, правову оцінку фактів і застосування відповідних норм права. Мотивування судового рішення, відносно обґрунтування судового рішення вужче за розумінням, та є інструментом відображення формального викладу у судовому рішенні логіки висновків, включаючи оцінку доказів, аргументів і мотивів відхилення заперечень. Певною мірою, мотивування служить гарантією дотримання й контролю обґрунтованості судового рішення.

Дослідження підкреслює, що якість судового рішення забезпечується не тільки його формальною відповідністю закону, а й глибиною, логічністю та переконливістю задля того щоб «продемонструвати сторонам, що вони були почуті», що забезпечує довіру до судової влади та ефективний захист прав людини.

Список використаної літератури:

1. Берназюк Я. Поняття та критерії мотивованості судового рішення як однієї з гарантій дотримання судами принципу верховенства права, «Судебно-юридическая газета». 2019. 9 січня.
<https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/635136/>
2. Бзова Л. Г. Принцип обґрунтованості рішень Конституційного Суду України : дис. ... д-ра філософії [спец. 081 - Право] / Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича. Чернівці, 2021. 186 с.
https://ccu.gov.ua/sites/default/files/library/bzova_l.g._pryncyp_obgruntovanosti_rishen_konstytuciynogo_sudu_ukrayiny_dys.pdf/

3. Мотивованість (обґрунтованість) судового рішення як одна з основних вимог до якості судового рішення (правосуддя), Національна школа суддів України, відділ підготовки суддів, Онлайн-семінар-практикум для помічників суддів місцевих загальних та апеляційних судів, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду «Стандарти написання судового рішення у кримінальній справі» 6 червня 2023 року, https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/presentation_bernaziuk_motive.pdf

4. Рабінович П.О., Дудаш Т.І. Правова аргументація: терміно-поняттєвий інструментарій дослідження *Вісник Національної академії правових наук України* № 2 (85) 2016. С. 8-20

5. Скляренко І., Соболь Є. Належне мотивування судового рішення у судовій справі як гарантія його правосудності. Актуальні проблеми правознавства. 2 (34)/2023 DOI:10.35774/app2022.02.206 <http://app.wunu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/2-2023.pdf>

6. Черкез Д.Л. Вмотивованість судового рішення у господарському судочинстві. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Донецький державний університет внутрішніх справ, Кропивницький, 2023. 277 с. <https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2023/10/dysertacziya-cherkez-d.l.pdf>

Деревянко Б.В.,

провідний науковий співробітник
Державної установи «Інститут
економіко-правових досліджень імені
В.К. Макутова НАН України», д.ю.н.,
професор,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7408-8285>